

Josep M. Ruera i Joan Lamote de Grignon: relació d'amistat i treball

Anna Maria Piera

Resumen. *Josep M. Ruera y Joan Lamote de Grignon: una relación de amistad y trabajo*

Esta breve comunicación nos muestra la modélica relación musical y humana entre el compositor Josep M. Ruera (1900-1988) y Joan Lamote de Grignon, en las difíciles circunstancias de la guerra y la postguerra civil española, que alteró la estructura social y artística del país. Los dos ejemplos publicados representan una lección de generosidad entre la depravación moral que acompañó a aquella contienda. (F.B.B.)

Résumé. *Josep M. Ruera et Joan Lamote de Grignon: une relation d'amitié et de travail*

Ce bref article nous révèle le modèle de relation musicale et humaine qui s'établit entre le compositeur Josep M. Ruera (1900-1988) et Joan Lamote de Grignon dans les difficiles circonstances de la guerre et de la post-guerre civile espagnole qui altèrent la structure sociale et artistique du pays. Les deux exemples publiés sont une vraie leçon de générosité au milieu de la dépravation morale qui accompagne ce conflit (F.B.B.)

Abstract. *Josep M. Ruera and Joan Lamote de Grignon: A Relationship of Work and Friendship*

This short paper describes the model musical and human relationship between the composer Josep M. Ruera (1900-1988) and Joan Lamote de Grignon during the difficult circumstance of the civil war and post-war period in Spain, which altered the social and artistic structure of the country. The two published examples represent a lesson in generosity in the moral depravation that accompanied that struggle. (F.B.B.)

Zusammenfassung. *Josep M. Ruera und Joan Lamote de Grignon: eine Beziehung von Freundschaft und Arbeit*

Diese kurze Mitteilung zeigt uns die vorbildliche musikalische und menschliche Beziehung zwischen dem Komponisten Josep M. Ruera (1900-1988) und Joan Lamote de Grignon, in den schwierigen Umständen des spanischen Bürgerkrieges und der Nachkriegszeit, der die gesellschaftliche und künstlerische Struktur des Landes änderte. Die beiden veröffentlichten Beispiele stellen eine Lektion von Großzügigkeit zwischen der moralischen Verkommenheit dar, die jenem Kampf folgte. (F.B.B.)

Al llarg de la seva vida, el mestre Ruera va tenir ocasió de conèixer el mestre Lamote: primer es va establir una relació alumne-mestre i, posteriorment, la relació entre ambdós va esdevenir de treball i amistat.

El primer que faré, en aquesta breu comunicació, serà dibuixar breument el perfil biogràfic del mestre Ruera, per després parlar de dos fets, entre d'altres, que van ajudar a establir la relació existent entre tots dos músics: el primer fet es troba situat dins el marc del XIVè Festival de la SIMC i ens mostra una relació de treball-amistat força interessant per totes dues bandes; el segon fet té lloc durant els difícils dies de la Guerra Civil espanyola, i el situaríem al voltant del procés de depuració del mestre Lamote, tot mostrant-nos una clara relació d'amistat.

Breu perfil biogràfic del mestre Ruera

Josep M. Ruera i Pinart neix a Barcelona el 2 d'agost de 1900, però es trasllada, a l'edat de 9 anys, a la ciutat de Granollers, on va viure fins a la seva mort el 31 de maig de 1988. Després d'una primera etapa d'estudiant a Granollers, a l'Escola Municipal de Música de Barcelona i al Conservatori del Liceu, l'Ajuntament de Granollers, l'any 1917, li concedeix una beca que aprofita per cursar els estudis de composició amb Enric Morera i els d'orquestració amb Joan Bta. Lambert i Joan Lamote de Grignon, amb qui es relacionarà molt sovint al llarg de la seva carrera musical i de qui ell mateix diu: «va ser, musicalment parlant, com un veritable pare». Va ser viola de l'Orquestra Pau Casals, durant el cicle de Concerts de Primavera del Gran Teatre del Liceu de l'any 1923, i va dirigir diversos conjunts instrumentals i corals, com l'Orquestra Selecció, la *Schola Cantorum* i l'Orfeó Femení de Granollers, al mateix temps que ocupava els càrrecs de director de l'Escola Municipal de Música de Granollers, que actualment porta el seu nom, i d'organista de l'església parroquial de Sant Esteve. Al llarg de la seva carrera com a compositor va obtenir diversos i importants premis, com el Primer Premi al concurs convocat per Joventut Hotelera de Barcelona amb motiu de l'Exposició Universal de l'any 1930, el Premi Pau Casals en els Jocs Florals de la Llengua Catalana celebrats a París l'any 1959, i els premis Ciutat de Barcelona dels anys 1970 i 1971.

Dos fets van marcar definitivament la seva carrera musical: d'una banda l'estrena, gràcies als consells del seu mestre i amic Joan Lamote de Grignon, de la seva obra *Tres moviments simfònics*, durant els XIVè Festival de la Societat Internacional de Música Contemporània (SIMC), celebrat a Barcelona l'any 1936 i, per altra banda, l'estrena i posterior enregistrament dels seus quatre poemes simfònics agrupats sota el títol d'*Empúries*.

La seva obra, dividida en dues etapes (l'anterior i la posterior a la Guerra Civil), ens mostra un compositor de la Generació del 27, dels anomenats «menors» no per la qualitat sinó per la quantitat i posterior influència de la seva obra, amb un estil propi, fruit de la seva estimació pel folklore català i amb uns marcats trets nacionalistes —dins el context de la tradició neoromàntica.

Primer exemple de relació entre els dos músics

Després d'aquesta breu biografia-currículum del mestre Ruera, m'agradaria centrar-me en un dels dos fets que abans he citat com a decisius en la seva carrera com a compositor. M'estic referint a l'estrena de la seva obra *Tres moviments simfònics*, en versió per a gran banda, durant la celebració del XIVè Festival de la Societat Internacional de Música Contemporània que va tenir lloc a Barcelona l'any 1936, just abans d'esclatar la Guerra Civil. En aquest moment històric per al mestre Ruera, el seu mestre i amic Joan Lamote de Grignon va jugar un paper molt important, ja que va ser ell qui el va animar a presentar la seva obra, tal com ens mostra aquest fragment de la carta que el mateix Joan Lamote de Grignon va enviar a Ruera, el 7 d'agost de 1935:

(...) m'interessaria enormement tenir el seu *Tríptic* per a poder presentar-lo la primavera vinent, durant el Festival Internacional de la SIMC, que, el 1936, tindrà lloc a Barcelona.

Ruera va seguir els consells del seu amic, i l'obra en qüestió, inspirada en les antigues modalitats gregues, va ser escollida per ser estrenada per l'Orquestra Municipal d'Instruments de Vent —dirigida aleshores pel mestre Joan Lamote de Grignon— sota la direcció del mateix Ruera, en el concert inaugural de dit Festival, el 19 d'abril de 1936, al Palau de Belles Arts de Barcelona.

Pocs mesos després, el 22 d'octubre de 1936, el mestre Lamote va interpretar, al capdavant de la Banda Municipal de Barcelona, aquesta mateixa obra a Granollers, en un concert organitzat pel Sindicat Únic d'Espectacles i el Comitè Antifeixista local, a benefici dels hospitals de sang.

Com ja he dit abans, aquest va ser un moment decisiu en la carrera musical del mestre Ruera, i l'inici, amb l'esclat de la Guerra Civil espanyola, d'una època fosca dins la trajectòria musical del mestre.

Segon exemple de relació entre els dos músics

Durant els anys de revolució, Ruera va patir, igual que molts altres ciutadans del nostre país, injustícies provocades per la ignorància i l'enveja. Així, l'any 1938, va ser detingut sota la denúncia falsa, d'un veí seu, de ser col·laborador dels nacionals. Com ell mateix ens explica en la seva autobiografia:

en la denúncia se m'acusava de col·laborar amb els feixistes perquè a casa meua s'escoltava música religiosa i ells creien que dits sons provenien de ràdios clandestines.

Fou empresonat, primer a Granollers, i després fou traslladat al Palau de Justícia de Barcelona, des d'on va ser enviat a la presó Model.

Mentrestant, els seus amics feien el possible per poder-lo fer tornar a casa. És en aquest moment que tornem a relacionar Ruera amb el mestre Lamote de Grignon, com ens mostra el fragment d'aquesta carta que Tomàs Balvey i Bas va enviar al seu amic Ruera, el 26 de juny de 1938:

Bon amic (...) Tant prompte com vaig enterar-me de la seva dissort vaig escriure a en Lamote i en Millet i dos dies després al Sindicat de Músics de la Rambla del Centre de Barcelona.

Els seus amics s'havien mobilitzat i això Ruera no ho va oblidar mai.

Quan l'any següent, el 1939, el seu amic Lamote de Grignon va necessitar ajuda, Ruera va intentar oferir-la-hi dins les seves petites possibilitats, i va escriure la carta següent, en la seva defensa, al jutge militar especial de Depuració de Funcionaris de l'Ajuntament de Barcelona, Auditoria de guerra de la 4a. Regió Militar:

José M. Ruera i Pinart, de 38 años, compositor de música, vecino de Granollers y habitante en dicha ciudad calle de Barcelona nº 86, tiene el honor de dirigirse a esta Auditoria para informar: Que de esta fecha hace ocho años sostiene relación amistosa con el Maestro Joan Lamote de Grignon, funcionario del Ayuntamiento de Barcelona, y durante mucho tiempo siempre ha observado en él intensos sentimientos de orden y religiosos en sentido católico, conceptuándolo por sus palabras y obras como un defensor constante de dichos elevados ideales, y para probarlo pone en conocimiento de esta autoridad los siguientes hechos: El infrascrito es autor de una sardana titulada *La verge catalana* dedicada a la Virgen de Montserrat, de tema y desarrollo eminentemente religiosos, inspirada en la popular y centenaria *Salve Montserratina gregoriana*, sardana que desde el año 1930 la Banda Municipal de Barcelona, dirigida por dicho maestro, ha interpretado repetidas veces haciendo constar en los programas el fondo y el argumento religiosos de dicha composición. Durante el tiempo de la dominación roja un día el Mtro. Lamote llamó al autor para enterarle de que quería ejecutar públicamente dicha sardana diciéndole que aún y que con ello se exponía personalmente a serias molestias, él lo haría con el fin de rendir un discreto y delicado homenaje a las conciencias católicas de Barcelona, entre los que se encontraba él y su familia, y en acto de premeditada y pública manifestación uniría espiritualmente, en aquella ocasión, a las almas devotas en agradable y optimista contacto y demostraría su personal adhesión a los que eran perseguidos por sus ideales religiosos en aquellos momentos. Para no llamar tanto la atención de los que podían estorbarle dicho proposito se cambió el nombre de dicha sardana presentándola con el de *La muntanya catalana* que se ejecutó el día 1 de agosto de 1937 en el Palacio de Bellas Artes y el día 20 de noviembre en el estudio de Radio Barcelona y en otras ocasiones que no recuerda el firmante. Dichos hechos demuestran una nobleza y valentía que contrastan notablemente en los que dicho maestro se veía obligado a hacer contra su voluntad (...).

Desitjo que aquests dos petits exemples hagin servit per mostrar la relació no de gran amistat però sí d'amistat-treball entre ambdós músics, en una època en la qual, sembla ser, la majoria dels artistes es trobaven vinculats a una mateixa causa: fer pinya per tal de tirar endavant el projecte cultural del país.